

ଓଁ ଶ୍ରୀ ଗଣେଶାୟ ନମଃ

ପ୍ରାଚୀନ ଭାରତୀୟ ବୈଦିକ ସାହିତ୍ୟ
Vedic Literature of Ancient India

ଶୁକ୍ଳ ଯଜୁର୍ବେଦ ବାଜସନେୟୀ ମାଧ୍ୟନ୍ଦିନ ସଂହିତା

(शुक्ल यजुर्वेद - वाजसनेयी माध्यन्दिन संहिता)
(Shukla Yajurveda - Vaajasaneyi Maadhyandina Samhitaa)

ସଂପାଦନ - ଶ୍ରୀ ପ୍ରକାଶ ପ୍ରଧାନ

Editor – Prakash Pradhan

ଭାଷା - ସଂସ୍କୃତ-ଓଡ଼ିଆ

Language – Sanskrit - Odia

ଶୁଦ୍ଧିକରଣ (Proofreading by)

ଶ୍ରୀ କମଳ ଲୋଚନ ପଣ୍ଡା

ଶ୍ରୀ ଶେଷଦେବ ଦାଶ

ଶ୍ରୀ ପ୍ରକାଶ ପ୍ରଧାନ

ସଂପାଦନା

prakash@scholarshoppe.com

ଶୁଦ୍ଧିକରଣ

ଶ୍ରୀ କମଳ ଲୋଚନ ପଣ୍ଡା

ଜିଲ୍ଲା ଅଧ୍ୟକ୍ଷ, ବୈଦିକ ବ୍ରାହ୍ମଣ ପରିଷଦ,

ସମ୍ବଲପୁର, ଓଡ଼ିଶା

klpandajsg@gmail.com

ଶ୍ରୀ ସେଷଦେବ ଦାଶ

ପୋତାମାରି ଗଡ଼, ସାନଖେମୁଣ୍ଡି,

ଗଞ୍ଜାମ, ଓଡ଼ିଶା

sesanirbhaya@gmail.com

ଡିମ୍ବୋବିଂଶ ଅପ୍ୟାୟ

॥ ଅଥଃ ତ୍ରୟୋବିଂଶୋଧ୍ୟାୟଃ ॥

ହିରଣ୍ୟଗର୍ଭଃ ସମବର୍ତ୍ତତାଗ୍ରେ ଭୂତସ୍ୟ ଜାତଃ ପତିରେକ ଆସୀତ୍ ।
ସ ଦାଧାର ପୃଥିବୀଂ ଦ୍ୟାମୁତେମାଂ କର୍ତ୍ତ୍ତ୍ବେ ଦେବାୟ ହବିଷା ବିଧେମ ॥ ୧ ॥

ଉପୟାମଗୃହୀତୋଽସି ପ୍ରଜାପତୟେ ତ୍ବା ଜୁଷ୍ଠଂ ଗୃହ୍ଣାମ୍ୟେଷ ତେ ଯୋନିଃ ସୂର୍ଯ୍ୟସ୍ତେ ମହିମା ।
ୟସ୍ତେହହ୍ନସଂବସ୍ତରେ ମହିମା ସମ୍ବତୁବ ଯସ୍ତେ ବାୟାବହ୍ନିରିକ୍ଷେ ମହିମା ସମ୍ବତୁବ ଯସ୍ତେ ଦିବି
ସୂର୍ଯ୍ୟେ ମହିମା ସମ୍ବତୁବ ତର୍ତ୍ତ୍ତ୍ବେ ତେ ମହିମ୍ନେ ପ୍ରଜାପତୟେ ସ୍ବାହା ଦେବେଭ୍ୟଃ ॥ ୨ ॥

ୟଃ ପ୍ରାଣତୋ ନିମିଷତୋ ମହିତ୍ୱୈକ ଇଦ୍ରାଜା ଜଗତୋ ବଭୂବ ।
ୟ ଇଶେ ଅସ୍ୟ ଦ୍ୱିପଦଶ୍ଚତୁଷ୍ପଦଃ କର୍ତ୍ତ୍ତ୍ବେ ଦେବାୟ ହବିଷା ବିଧେମ ॥ ୩ ॥

ଉପୟାମଗୃହୀତୋଽସି ପ୍ରଜାପତୟେ ତ୍ବା ଜୁଷ୍ଠଂ ଗୃହ୍ଣାମ୍ୟେଷ ତେ ଯୋନିଶ୍ଚନ୍ଦ୍ରମାସ୍ତେ ମହିମା ।
ୟସ୍ତେ ରାତ୍ରୌ ସଂବସ୍ତରେ ମହିମା ସମ୍ବତୁବ ଯସ୍ତେ ପୃଥିବ୍ୟାମଗ୍ନୌ ମହିମା ସମ୍ବତୁବ ଯସ୍ତେ
ନକ୍ଷତ୍ରେଷୁ ଚନ୍ଦ୍ରମସି ମହିମା ସମ୍ବତୁବ ତର୍ତ୍ତ୍ବେ ତେ ମହିମ୍ନେ ପ୍ରଜାପତୟେ ଦେବେଭ୍ୟଃ ସ୍ବାହା ॥ ୪ ॥

ୟୁଞ୍ଜିତି ବ୍ରହ୍ମମରୁଷଂ ଚରନ୍ତଂ ପରି ତସ୍ମୃଷଃ । ରୋଚନ୍ତେ ରୋଚନା ଦିବି ॥ ୫ ॥

ୟୁଞ୍ଜିନ୍ତ୍ୟସ୍ୟ କାମ୍ୟା ହରୀ ବିପକ୍ଷସା ରଥେ । ଶୋଣା ଧୃଷ୍ଣୁ ନୃସାହସା ॥ ୬ ॥

ୟଦ୍ୱାତୋ ଅପୋ ଅଗନୀଗନ୍ଧ୍ରିୟାମିନ୍ଦ୍ରସ୍ୟ ତନ୍ନମ୍ ।
ଏତଃ ସ୍ତ୍ରୋତରନେନ ପଥା ପୁନରଶ୍ୱମାବର୍ତ୍ତୟାସି ନଃ ॥ ୭ ॥

ବସବସ୍ତାଞ୍ଜିତ୍ୱ ଗାୟତ୍ରେଣ ଛନ୍ଦସା ରୁଦ୍ରାସ୍ତାଞ୍ଜିତ୍ୱ ତ୍ରେଷୁଭେନ ଛନ୍ଦସା ଧୈତ୍ୟାସ୍ତାଞ୍ଜିତ୍ୱ
ଜାଗତେନ ଛନ୍ଦସା ।

ଭୂର୍ଭୁବଃ ସ୍ୱର୍ଲୀଜୀଗଞ୍ଜୀଚୀନାନ୍ୟବ୍ୟେ ଗବ୍ୟ ଏତଦନ୍ନମତ୍ତ ଦେବା ଏତଦନ୍ନମଞ୍ଜି ପ୍ରଜାପତେ ॥ ୮ ॥

କଃ ସ୍ୱିଦେକାକୀ ଚରତି କ ଉ ସ୍ୱିଜ୍ଞାୟତେ ପୁନଃ ।

କିଞ୍ଚ ସ୍ୱିଜିମସ୍ୟ ଭେଷଜଂ କିମ୍ବାବପନଂ ମହତ୍ ॥ ୯ ॥

ସୂର୍ଯ୍ୟ ଏକାକୀ ଚରତି ଚନ୍ଦ୍ରମା ଜାୟତେ ପୁନଃ ।

ଅଗ୍ନିର୍ହମସ୍ୟ ଭେଷଜଂ ଭୂମିରାବପନଂ ମହତ୍ ॥ ୧୦ ॥

କା ସ୍ୱିଦାସୀତ୍-ପୂର୍ବଚିତ୍ତିଃ କିଞ୍ଚ ସ୍ୱିଦାସୀତ୍ ବୃହଦ୍ବୟଃ ।

କା ସ୍ୱିଦାସୀତ୍-ପିଲିପ୍ପିଲା କା ସ୍ୱିଦାସୀପିଶଙ୍ଗିଲା ॥ ୧୧ ॥

ଦ୍ୟୌରାସୀତ୍-ପୂର୍ବଚିତ୍ତିରଶ୍ଚ ଆସୀତ୍ ବୃହଦ୍ବୟଃ ।

ଅବିରାସୀପିଲିପ୍ପିଲା ରାତ୍ରିରାସୀପିଶଙ୍ଗିଲା ॥ ୧୨ ॥

ବାୟୁଷ୍ଟା ପଚତୈରବତ୍ସସିତଗ୍ରୀବଶ୍ଚାଗୈର୍ନ୍ୟଗ୍ରୋଧଶ୍ଚମସୈଃ ଶଲ୍ଲଲିର୍ବୃଦ୍ଧ୍ୟା ।

ଏଷ ସ୍ୟ ରାଧ୍ୟୋ ବୃଷା ପତ୍ତିଶ୍ଚତୁର୍ଭିରେଦଗନ୍-ବ୍ରହ୍ମା କୃଷ୍ଣଶ୍ଚ ନୋଃବତୁ ନମୋଃଗ୍ନୟେ ॥ ୧୩ ॥

ସଞ୍ଚିତୋ ରଶ୍ମିନା ରଥଃ ସଞ୍ଚିତୋ ରଶ୍ମିନା ହୟଃ ।

ସଞ୍ଚିତୋ ଅୟୁୟୁଜା ବ୍ରହ୍ମା ସୋମପୁରୋଗବଃ ॥ ୧୪ ॥

ସ୍ୱୟଂ ବାଜିସ୍ତନ୍ୟଂ କଳ୍ପୟସ୍ୱ ସ୍ୱୟଂ ଯଜସ୍ୱ ସ୍ୱୟଂ ଭୁଷସ୍ୱ ।

ମହିମା ତେନେନ ନ ସନ୍ନଶେ ॥ ୧୫ ॥

ନ ବା ଉ ଏତନ୍ନୁ-ରିୟସେ ନ ରିଷ୍ୟସି ଦେବୀଂ ଇଦେଷି ପଥିତିଃ ସୁଗେତିଃ ।

ୟତ୍ରାସତେ ସୁକୃତୋ ଯତ୍ର ତେ ଯୟୁସ୍ତତ୍ର ତ୍ୱା ଦେବଃ ସବିତା ଦଧାତୁ ॥ ୧୬ ॥

ଅଗ୍ନିଃ ପଶୁରାସୀଞ୍ଜେନାୟଜନ୍ତୁ ସ ଏତଂଲ୍ଲୋକମଜୟନ୍ୟସ୍ମିନ୍ନଗ୍ନିଃ ସ ତେ ଲୋକେ
ଭବିଷ୍ୟତି ତଂ ଜେଷ୍ୟସି ପିବୈତା ଅପଃ ।

ବାୟୁଃ ପଶୁରାସୀଞ୍ଜେନାୟଜନ୍ତୁ ସ ଏତଂଲ୍ଲୋକମଜୟନ୍ୟସ୍ମିନ୍ନାୟୁଃ ସ ତେ ଲୋକେ
ଭବିଷ୍ୟତି ତଂ ଜେଷ୍ୟସି ପିବୈତା ଅପଃ ।

ସୂର୍ଯ୍ୟଃ ପଶୁରାସୀଞ୍ଜେନାୟଜନ୍ତୁ ସ ଏତଂଲ୍ଲୋକମଜୟନ୍ୟସ୍ମିନ୍ନସୂର୍ଯ୍ୟଃ ସ ତେ ଲୋକେ
ଭବିଷ୍ୟତି ତଂ ଜେଷ୍ୟସି ପିବୈତା ଅପଃ ॥ ୧୭ ॥

ପ୍ରାଣାୟ ସ୍ବାହା ଽପାନାୟ ସ୍ବାହା ବ୍ୟାନାୟ ସ୍ବାହା ।
ଅମ୍ନେ ଅମ୍ନିକ୍ଷେମ୍ନାଲିକେ ନ ମା ନୟତି କଶ୍ଚନ ।
ସସସ୍ତ୍ୟଶ୍ଚକଃ ସୁଭଦ୍ରିକାଂ କାମ୍ପୀଲବାସିନୀମ୍ ॥ ୧୮ ॥

ଗଣାନାଂ ତ୍ବା ଗଣପତିଃ ହବାମହେ ପ୍ରିୟାଣାଂ ତ୍ବା ପ୍ରିୟପତିଃ ହବାମହେ
ନିଧୀନାଂ ତ୍ବା ନିଧିପତିଃ ହବାମହେ ବସୋ ମମ ।
ଆହମଜାନି ଗର୍ଭଧମା ତ୍ବମଜାସି ଗର୍ଭଧମ୍ ॥ ୧୯ ॥

ତା ଉତ୍ତୌ ଚତୁରଃ ପଦଃ ସଂପ୍ରସାରୟାବ ସ୍ବର୍ଗେ ଲୋକେ
ପ୍ରୋର୍ଣ୍ଣବାଥାଂ ବୃଷା ବାଜୀ ରେତୋଧା ରେତୋ ଦଧାତୁ ॥ ୨୦ ॥

ଉତ୍ସକ୍ଥ୍ୟା ଅବ ଗୁଦଂ ଧେହି ସମଞ୍ଜିଂ ଚାରୟା ବୃଷନ୍ ।
ୟ ସ୍ବାଣାଂ ଜୀବତୋଜନଃ ॥ ୨୧ ॥

ୟକାସକୌ ଶକୁନ୍ତିକାଃହଲଗିତି ବଞ୍ଚିତି ।
ଆହୁତି ଗତେ ପସୋ ନିଗଲ୍-ଗଲୀତି ଧାରକା ॥ ୨୨ ॥

ୟକୋଽସକୌ ଶକୁନ୍ତକ ଆହଲଗିତି ବଞ୍ଚିତି ।
ବିବକ୍ଷତ ଇବ ତେ ମୁଖମଧୁର୍ଯ୍ୟୋ ମା ନସ୍ତୁମତି ଭାଷଥାଃ ॥ ୨୩ ॥

ମାତା ଚ ତେ ପିତା ଚ ତେଂଗ୍ରଂ ବୃକ୍ଷସ୍ୟ ରୋହତଃ ।
ପ୍ରତିଲାମୀତି ତେ ପିତା ଗତେ ମୁଷ୍ଟିମତଃସୟତ୍ ॥ ୨୪ ॥

ମାତା ଚ ତେ ପିତା ଚ ତେଂଗ୍ରେ ବୃକ୍ଷସ୍ୟ କ୍ରୀଡତଃ ।
ବିବକ୍ଷତ ଇବ ତେ ମୁଖଂ ବ୍ରହ୍ମନ୍ନା ତ୍ୱଂ ବଦୋ ବହୁ ॥ ୨୫ ॥

ଉର୍ଧ୍ୱମେନାମୁଚ୍ଛାପୟ ଗିରୌ ଭାରଃ ହରନ୍ନିବ ।
ଅଥାସ୍ତ୍ରୈଂ ମଧ୍ୟମେଧତାଃ ଶୀତେ ବାତେ ପୁନନ୍ନିବ ॥ ୨୬ ॥

ଉର୍ଧ୍ୱମେନମୁଚ୍ଛୟତାଢ୍ଘିରୌ ଭାରଃ ହରନ୍ନିବ ।
ଅଥାସ୍ୟ ମଧ୍ୟମେଜତୁ ଶୀତେ ବାତେ ପୁନନ୍ନିବ ॥ ୨୭ ॥

ୟଦସ୍ୟା ଅଧହୁଭେଦ୍ୟାଃ କୃଧୁ ସ୍ଥୁଲମୁପାତସତ୍ ।
ମୁଷ୍ଟାବିଦସ୍ୟା ଏଜତୋ ଗୋଶଫେ ଶକୁଲାବିବ ॥ ୨୮ ॥

ୟଦେବାସୋ ଲଲାମଗୁଂ ପ୍ର ବିଷ୍ଣୁମିନମାବିଷୁଃ ।
ସକ୍ଥା ଦେଦିଶ୍ୟତେ ନାରୀ ସତ୍ୟସ୍ୟାକ୍ଷିଭୁବୋ ଯଥା ॥ ୨୯ ॥

ୟଦ୍ଭରିଣୋ ଯବମତି ନ ପୁଷ୍ଟଂ ପଶୁ ମନ୍ୟତେ ।
ଶୂଦ୍ରା ଯଦୟଞ୍ଜାରା ନ ପୋଷାୟ ଧନାୟତି ॥ ୩୦ ॥

ୟଦ୍ଭରିଣୋ ଯବମତି ନ ପୁଷ୍ଟଂ ବହୁ ମନ୍ୟତେ ।
ଶୂଦ୍ରୋ ଯଦୟଞ୍ଜୟେ ଜାରୋ ନ ପୋଷମନୁ ମନ୍ୟତେ ॥ ୩୧ ॥

ଦଧିକ୍ରାବ୍-ଣୋ ଅକାରିଷଂ ଜିଷ୍ଟୋରଶ୍ୱସ୍ୟ ବାଜିନଃ ।
ସୁରତି ନୋ ମୁଖା କରତ୍-ପ୍ର ଶ ଆୟୁଃଷି ତାରିଷତ୍ ॥ ୩୨ ॥

ଗାୟତ୍ରୀ ତ୍ରିଷ୍ଟୁବ୍-ଜଗତ୍ୟନ୍ତୁଷ୍ଟୟଞ୍ଜ୍ୟା ସହ ।
ବୃହତ୍ୟଷ୍ଟିହା କକୁପ୍-ସୂଚୀଭିଃ ଶମ୍ୟନ୍ତୁ ତ୍ୱା ॥ ୩୩ ॥

ଦ୍ୱିପଦା ଯାଶ୍ଚତୁଷ୍ପଦାସ୍ତ୍ରିପଦା ଯାଶ୍ଚ ଷଟ୍ପଦାଃ ।
ବିଚ୍ଛନ୍ଦା ଯାଶ୍ଚ ସଚ୍ଛନ୍ଦାଃ ସୂଚୀଭିଃ ଶମ୍ୟନ୍ତୁ ତ୍ୱା ॥ ୩୪ ॥

ମହାନାମ୍ନେୟା ରେବତେୟା ବିଶ୍ୱା ଆଶାଃ ପ୍ରଭୁବରୀଃ ।
ମୈଘୀର୍ବିଦ୍ୟୁତୋ ବାଚଃ ସୂଚୀଭିଃ ଶମ୍ୟନ୍ତୁ ତ୍ୱା ॥ ୩୫ ॥

ନାର୍ଯ୍ୟସ୍ତେ ପତ୍ନେୟା ଲୋମ ବିଚିନ୍ଦନ୍ତୁ ମନୀଷୟା ।
ଦେବାନାଂ ପତ୍ନେୟା ଦିଶଃ ସୂଚୀଭିଃ ଶମ୍ୟନ୍ତୁ ତ୍ୱା ॥ ୩୬ ॥

ରଜତା ହରିଣୀଃ ସୀସା ଯୁଜୋ ଯୁଜ୍ୟନ୍ତେ କର୍ମଭିଃ ।
ଅଶ୍ୱସ୍ୟ ବାଜିନସ୍ପତି ସିମାଃ ଶମ୍ୟନ୍ତୁ ଶମ୍ୟନ୍ତୁଃ ॥ ୩୭ ॥

କୁବିଦଙ୍ଗ ଯୁବମନ୍ତୋ ଯୁବଞ୍ଜିଦ୍ୟଥା ଦାନ୍ତ୍ୟନ୍ତୁପୂର୍ବଂ ବିୟୁୟ ।
ଇହେହୈଷାଂ କୃଶୁହି ଭୋଜନାନି ଯେ ବର୍ହିଷୋ ନମ ଉକ୍ତିଂ ଯଜନ୍ତି ॥ ୩୮ ॥

କସ୍ତ୍ୱା ଛ୍ୟତି କସ୍ତ୍ୱା ବିଶାସ୍ତ୍ରି କସ୍ତେ ଗାତ୍ରାଣି ଶମ୍ୟତି ।
କ ଉ ତେ ଶମିତା କବିଃ ॥ ୩୯ ॥

ଋତବସ୍ତ୍ର ଋତୁଥା ପର୍ବ ଶମିତାରୋ ବି ଶାସତୁ ।
ସଂବସ୍ତ୍ରସ୍ୟ ତେଜସା ଶମୀଭିଃ ଶମ୍ୟନ୍ତୁ ତ୍ୱା ॥ ୪୦ ॥

ଅର୍ଧମାସାଃ ପରୁଷଷି ତେ ମାସା ଆ ଛ୍ୟନ୍ତୁ ଶମ୍ୟନ୍ତୁଃ ।
ଅହୋରାତ୍ରାଣି ମରୁତୋ ବିଲିଷ୍ଠସ୍ତ ସୁଦୟନ୍ତୁ ତେ ॥ ୪୧ ॥

ଦୈବ୍ୟା ଅଧ୍ୟୁର୍ଯ୍ୟା ଛ୍ୟାନ୍ତୁ ବି ଚ ଶାସତୁ ।
ଗାତ୍ରାଣି ପର୍ବଶସ୍ତେ ସିମାଃ କୃଣୁନ୍ତୁ ଶମ୍ୟନ୍ତୀଃ ॥ ୪୭ ॥

ଦୈବ୍ୟେ ପୃଥିବ୍ୟନ୍ତରିକ୍ଷଂ ବାୟୁଶ୍ଚିତ୍ରଂ ପୃଣାତୁ ତେ ।
ସୂର୍ଯ୍ୟସ୍ତେ ନକ୍ଷତ୍ରୈଃ ସହ ଲୋକଂ କୃଣୋତୁ ସାଧୁୟା ॥ ୪୮ ॥

ଶଂ ତେ ପରେଭ୍ୟା ଗାତ୍ରେଭ୍ୟଃ ଶମସ୍ତବରେଭ୍ୟଃ ।
ଶମସ୍ତଭ୍ୟା ମଜ୍ଜଭ୍ୟଃ ଶମସ୍ତୁ ତନ୍ନୈ ତବ ॥ ୪୯ ॥

କଃ ସ୍ଥିଦେକାକୀ ଚରତି କ ଉ ସ୍ଥିତ୍ତାୟତେ ପୁନଃ ।
କିଞ୍ଚ ସ୍ଥିମିମସ୍ୟ ଭେଷଜଂ କିମ୍ବାବପନଂ ମହତ୍ ॥ ୫୦ ॥

ସୂର୍ଯ୍ୟ ଏକାକୀ ଚରତି ଚନ୍ଦ୍ରମା ଜାୟତେ ପୁନଃ ।
ଅଗ୍ନିର୍ହିମସ୍ୟ ଭେଷଜଂ ଭୂମିରାବପନଂ ମହତ୍ ॥ ୫୧ ॥

କିଞ୍ଚ ସ୍ଥିସୂର୍ଯ୍ୟମଂ ଜ୍ୟୋତିଃ କିଞ୍ଚ ସମୁଦ୍ରସମଞ୍ଚ ସରଃ ।
କିଞ୍ଚ ସ୍ଥିତ୍-ପୃଥିବ୍ୟୈ ବର୍ଷୀୟଃ କସ୍ୟ ମାତ୍ରା ନ ବିଦ୍ୟତେ ॥ ୫୨ ॥

ବ୍ରହ୍ମ ସୂର୍ଯ୍ୟମଂ ଜ୍ୟୋତିର୍ଦ୍ୟୌଃ ସମୁଦ୍ରସମଞ୍ଚ ସରଃ ।
ଇନ୍ଦ୍ରଃ ପୃଥିବ୍ୟୈ ବର୍ଷୀୟାନ୍ ଗୋସ୍ତୁ ମାତ୍ରା ନ ବିଦ୍ୟତେ ॥ ୫୩ ॥

ପୃଚ୍ଛାମି ତ୍ବା ଚିତ୍ତୟେ ଦେବସଖ ଯଦି ତ୍ବମତ୍ର ମନସା ଜଗନ୍ତୁ ।
ୟେଷୁ ବିଷ୍ଣୁସ୍ତ୍ରୀଷୁ ପଦେଷ୍ଟେଷ୍ଟସ୍ତେଷୁ ବିଶ୍ବଂ ଭୁବନମା ବିବେଶାନ୍ ॥ ୫୪ ॥

ଅପି ତେଷୁ ତ୍ରୀଷୁ ପଦେଷ୍ଟସ୍ତ୍ରୀ ଯେଷୁ ବିଶ୍ବଂ ଭୁବନମା ବିବେଶ ।
ସଦ୍ୟଃ ପର୍ଯ୍ୟେମି ପୃଥିବୀମୁତ ଦ୍ୟାମେକେନାଙ୍ଗେନ ଦିବୋ ଅସ୍ୟ ପୃଷ୍ଟମ୍ ॥ ୫୫ ॥

କେଶୁକ୍ତଃ ପୁରୁଷ ଆ ବିବେଶ କାନ୍ୟକ୍ତଃ ପୁରୁଷେ ଅର୍ପିତାନି ।
ଏତଦ୍-ବ୍ରହ୍ମନୁପ ବଲ୍‌ହାମସି ତ୍ବା କିଞ୍ଚ ସ୍ଥିନ୍ନଃ ପ୍ରତି ବୋତାସ୍ୟତ୍ର ॥ ୫୧ ॥

ପଞ୍ଚସ୍ବକ୍ତଃ ପୁରୁଷ ଆ ବିବେଶ ତାନ୍ୟକ୍ତଃ ପୁରୁଷେ ଅର୍ପିତାନି ।
ଏତଦ୍ଭାତ୍ର ପ୍ରତିମନ୍ଦାନୋ ଅସ୍ଥି ନ ମାୟୟା ଭବସ୍ବୀଭରୋ ମତ୍ ॥ ୫୨ ॥

କା ସ୍ଥିଦାସୀତ୍-ପୂର୍ବଚିତ୍ତିଃ କିଞ୍ଚ ସ୍ଥିଦାସୀତ୍ ବୃହଦ୍ବୟଃ ।
କା ସ୍ଥିଦାସୀତ୍ଲିପ୍ତିଲ୍ଲା କା ସ୍ଥିଦାସୀତ୍ଶିଖିଲ୍ଲା ॥ ୫୩ ॥

ଦୈରାସୀତ୍-ପୂର୍ବଚିତ୍ତିରଶ୍ଚ ଆସୀତ୍ ବୃହଦ୍ବୟଃ ।
ଅବିରାସୀତ୍ଲିପ୍ତିଲ୍ଲା ରାତ୍ରିରାସୀତ୍ଶିଖିଲ୍ଲା ॥ ୫୪ ॥

କା ଇମରେ ପିଶଙ୍ଗିଲ୍ଲା କା ଇଂ କୁରୁପିଶଙ୍ଗିଲ୍ଲା ।
କ ଇମାସ୍ବୟମର୍ଷତି କ ଇଂ ପଞ୍ଚାଂ ବି ସର୍ପତି ॥ ୫୫ ॥

ଅଜାରେ ପିଶଙ୍ଗିଲ୍ଲା ଶ୍ବାବିହ୍ନୁରୁପିଶଙ୍ଗିଲ୍ଲା ।
ଶଶ ଆସ୍ବୟମର୍ଷତ୍ୟହିଃ ପଞ୍ଚାଂ ବି ସର୍ପତି ॥ ୫୬ ॥

କତ୍ୟସ୍ୟ ବିଷ୍ଣାଃ କତ୍ୟକ୍ଷରାଶି କତି ହୋମାସଃ କତିଧା ସମିକ୍ଷଃ ।
ୟଞ୍ଜସ୍ୟ ତ୍ବା ବିଦଧା ପୃଚ୍ଛମତ୍ର କତି ହୋତାର ଋତୁଶୋ ଯଜନ୍ତି ॥ ୫୭ ॥

ଷତସ୍ୟ ବିଷ୍ଣାଃ ଶତମକ୍ଷରାଶ୍ୟଶୀତିର୍ହୋମାଃ ସମିଧୋ ହ ତିସ୍ରଃ ।
ୟଞ୍ଜସ୍ୟ ତେ ବିଦଧା ପ୍ର ବ୍ରବୀମି ସପ୍ତ ହୋତାର ଋତୁଶୋ ଯଜନ୍ତି ॥ ୫୮ ॥

କୋ ଅସ୍ୟ ବେଦ ଭୁବନସ୍ୟ ନାଭିଂ କୋ ଦ୍ୟାବାପୃଥିବୀ ଅନ୍ତରିକ୍ଷମ୍ ।
କଃ ସୂର୍ଯ୍ୟସ୍ୟ ବେଦ ବୃହତୋ ଜନିତ୍ରଂ କୋ ବେଦ ଚନ୍ଦ୍ରମସ୍ୟ ଯତୋଜାଃ ॥ ୫୯ ॥

ବେଦାହମସ୍ୟ ଭୁବନସ୍ୟ ନାଭିଂ ବେଦ ଦ୍ୟାବାପୃଥିବୀ ଅନ୍ତରିକ୍ଷମ୍ ।
ବେଦ ସୂର୍ଯ୍ୟସ୍ୟ ବୃହତୋ ଜନିତ୍ରମଥୋ ବେଦ ଚନ୍ଦ୍ରମସ୍ୟ ଯୁତୋଜାଃ ॥ ୬୦ ॥

ପୃଥ୍ବୀମି ତ୍ବା ପରମନ୍ତଂ ପୃଥିବ୍ୟାଃ ପୃଥ୍ବୀମି ଯୁତ୍ର ଭୁବନସ୍ୟ ନାଭିଃ ।
ପୃଥ୍ବୀମି ତ୍ବା ବୃଷ୍ଟୋ ଅଶ୍ୱସ୍ୟ ରେତଃ ପୃଥ୍ବୀମି ବାତଃ ପରମଂ ବ୍ୟୋମ ॥ ୬୧ ॥

ଇୟଂ ବେଦିଃ ପରୋ ଅନ୍ତଃ ପୃଥିବ୍ୟା ଅୟଂ ଯଜ୍ଞୋ ଭୁବନସ୍ୟ ନାଭିଃ ।
ଅୟଃ ସୋମୋ ବୃଷ୍ଟୋ ଅଶ୍ୱସ୍ୟ ରେତୋ ବ୍ରହ୍ମାୟଂ ବାତଃ ପରମଂ ବ୍ୟୋମ ॥ ୬୨ ॥

ସୁଭୁଃ ସ୍ୱୟମ୍ଭୁଃ ପ୍ରଥମୋଽନ୍ତର୍ମହତ୍ୟର୍ଣ୍ଣବେ ।
ଦଧେ ହ ଗର୍ଭମୃଦ୍ଧିୟଂ ଯୁତୋ ଜାତଃ ପ୍ରଜାପତିଃ ॥ ୬୩ ॥

ହୋତା ଯକ୍ଷତ୍-ପ୍ରଜାପତିଃ ସୋମସ୍ୟ ମହିମ୍ନଃ ।
ଭୃଷତାଂ ପିବତୁ ସୋମଃ ହୋତର୍ଯଜ ॥ ୬୪ ॥

ପ୍ରଜାପତେ ନ ତ୍ୱଦେତାନ୍ୟନ୍ୟୋ ବିଶ୍ୱା ରୂପାଣି ପରି ତା ବଭୂବ ।
ଯଜ୍ଞାମାସ୍ତେ ଭୁବୁମସ୍ତନ୍ନୋ ଅସ୍ତୁ ବୟଃ ସ୍ୟାମ ପତୟୋ ରୟୀଣାମ୍ ॥ ୬୫ ॥

ଋଷି, ଦେବତା ଓ ଛନ୍ଦ ବିବରଣୀ

॥ ଋଷିଃ ॥

୧-୪, ୬୫ - ହିରଣ୍ୟଗର୍ଭଃ । ୫-୩୧ - ମଧୁଚ୍ଛନ୍ଦାଃ । ୩୨-୬୪ - ବାମଦେବ୍ୟ ଦଧିକ୍ରାବାଃ ॥

॥ ଦେବତା ॥

୧, ୩ - କଃ | ୨, ୪ - ପ୍ରଜାପତିଃ, ଦେବାଃ | ୫ - ଆଦିତ୍ୟାଃ | ୬-୭ - ଅଶ୍ୱଃ |
୮ - ଲିଂଗୋକ୍ତଃ, ଅଶ୍ୱଃ | ୯, ୧୧, ୪୫, ୪୭, ୪୯, ୫୩, ୫୫, ୫୭, ୫୯, ୬୧ - ପ୍ରଶ୍ନଃ |
୧୦, ୧୨, ୪୬, ୪୮, ୫୦-୫୨, ୫୪, ୫୬, ୫୮, ୬୦, ୬୨ - ପ୍ରତିପ୍ରଶ୍ନଃ | ୧୩ - ଲିଂଗୋକ୍ତଃ
(ଅଶ୍ୱ) | ୧୪-୧୭, ୨୧, ୩୨-୪୪ - ଅଶ୍ୱଃ | ୧୮-୨୦, ୨୩ - ଲିଂଗୋକ୍ତଃ | ୨୨ - କୁମାରୀ |
୨୩ - ଅଧ୍ୟକ୍ଷଃ | ୨୪ - ମହିଷୀଃ | ୨୫ - ବ୍ରହ୍ମାଃ | ୨୬ - ବାବାତାଃ | ୨୭ - ଉଦ୍ଭାତାଃ |
୨୮ - ପରିବୃକ୍ତାଃ | ୨୯ - ହୋତାଃ | ୩୦ - ପାଲ୍ଲୀଗଲୀଃ | ୩୧ - କ୍ଷତାଃ |
୨୪-୨୫ - ପ୍ରଜାପତିଃ ॥

॥ ଛନ୍ଦ ॥

୧, ୩, ୬୦ - ତ୍ରିଷ୍ଟୁପ୍ | ୨ - ନିଚୂଡ୍ ଆକୃତି | ୪ - ବିକୃତି | ୫ - ଗାୟତ୍ରୀ | ୬ - ବିରାଟ୍
ଗାୟତ୍ରୀ | ୭ - ନିଚୂଡ୍ ବୃହତୀ | ୮ - ନିଚୂଡ୍ ଅତ୍ୟଷ୍ଟି | ୯ - ନିଚୂଡ୍ ଅନୁଷ୍ଟୁପ୍ |
୧୦, ୧୧, ୨୫-୨୭, ୨୯, ୩୧-୩୨, ୩୬, ୪୦-୪୧, ୪୩, ୪୬-୪୮, ୫୩, ୫୫ - ଅନୁଷ୍ଟୁପ୍ |
୧୨, ୧୪, ୨୪, ୨୮, ୩୦, ୩୪, ୪୫, ୫୪ - ନିଚୂଡ୍ ଅନୁଷ୍ଟୁପ୍ | ୧୩ - ଭୁବିକ୍ ଅତିଜଗତୀ |
୧୫, ୨୨, ୨୩ - ବିରାଟ୍ ଅନୁଷ୍ଟୁପ୍ | ୧୬, ୧୮ - ବିରାଟ୍ ଜଗତୀ | ୧୭ - (୨) ଅତିଶକ୍ତୀ |
୧୯ - ଶକ୍ତୀ | ୨୦ - ସ୍ୱରାଟ୍ ଅନୁଷ୍ଟୁପ୍ | ୨୧, ୩୯ - ଭୁବିକ୍ ଗାୟତ୍ରୀ | ୨୩ - ବୃହତୀ |
୩୩, ୪୪ - ଉଷ୍ଟିକ୍ | ୩୫-୩୬, ୪୨ - ଭୁବିକ୍ ଉଷ୍ଟିକ୍ |
୩୮, ୪୯-୫୦, ୫୨-୫୯, ୬୧ - ନିଚୂଡ୍ ତ୍ରିଷ୍ଟୁପ୍ | ୫୧ - ପଂକ୍ତି | ୫୨, ୬୨, ୬୫ - ବିରାଟ୍
ତ୍ରିଷ୍ଟୁପ୍ | ୪୬ - ସ୍ୱରାଟ୍ ଉଷ୍ଟିକ୍ | ୨୪ - ବିରାଟ୍ ଉଷ୍ଟିକ୍ ॥

॥ ଇତି ତ୍ରୟୋବିଂଶୋଧ୍ୟାୟଃ ସମାପ୍ତଃ ॥

